

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов
Катедра „Контрол и анализ на стопанската дейност“

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Силвия Димитрова Костова

*в област на висше образование 3 „Социални, правни и стопански науки“,
професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма
„Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“
(контрол)*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ (контрол и анализ)

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно съгласно Заповед №63 от 29.01.2026 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

Автор на дисертационния труд: Боряна Руменова Пейчева

Тема на дисертационния труд: Перспективи пред митническия контрол през призмата на дигиталната му трансформация

I. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на тема „Перспективи пред митническия контрол през призмата на дигиталната му трансформация“ е свързан с актуален и значим за теорията и практиката проблем, относно модернизирването на митническия контрол в условията на нарастваща дигитализация и засилени изисквания към ефективността на публичните институции. Темата поставя във фокус необходимостта от по-добра организация, по-бърз обмен на информация и по-надеждно управление на процесите при внос, износ и транзит на стоки.

Дисертационният труд е разработен в общ обем от 229 страници и е структуриран в увод, три основни глави, заключение, използвана литература и приложения. В изложението са включени 5 таблици, 11 фигури и 28 диаграми, които допринасят за по-голяма яснота и систематизация на анализа. Използваните фигури и таблици подпомагат възприемането на изложението, систематизират информацията и допринасят за по-голяма яснота на представените изводи. Фигурите са използвани основно за представяне на концептуални модели, етапи и процеси на дигиталната трансформация, а таблиците са за обобщаване на нормативни, функционални и аналитични

характеристики. Те са коректно номерирани, озаглавени и адекватно интегрирани в текста. Използваната литература обхваща общо 122 източника, от които 57 са чуждестранни, а 67 на български. Съотношението между българската и чуждестранната литература е балансирано и адекватно на изследваната проблематика, като показва добро познаване както на националната научна школа, така и на водещите международни теоретични и приложни постижения в областта на митническия контрол и дигитализацията.

Обект на изследването са контролните дейности в рамките на основните функции на митническия контрол, а предметът е свързан с анализа на тяхната дигитализация от правна и технологична гледна точка. Формулираната цел е да се предложат възможни решения за технологично обновяване на митническата дейност и за подобряване на основните митнически процеси. Поставените задачи са конкретни, логически свързани и съответстват на избраната тема.

Защитаваната теза е, че дигитализацията е ключово средство за модернизиране на европейските митници така, че те да функционират по-единно, като едновременно с това се улесняват формалностите за бизнеса и се повишава ефективността на контрола. Тази теза е ясно заявена и последователно защитавана в хода на изложението. Методическата основа на изследването включва съчетаване на теоретични и емпирични методи. Освен анализ на научни и нормативни източници, авторът е провел и анкетно проучване сред 504 служители на Агенция „Митници“ и 342 представители на бизнеса, което придава по-голяма практическа тежест на направените изводи. Това е съществено достойнство на труда, тъй като позволява разглежданият проблем да бъде оценен не само концептуално, но и през погледа на реалната практика.

Първата глава има теоретичен характер и изяснява основните особености на дигитализацията в митническия контрол. В нея се разглеждат нормативната рамка, основните функции на митническия контрол и различни подходи за разбиране и прилагане на дигитализацията. Като положителна страна следва да се отбележи стремежът на автора да внесе по-голяма яснота по отношение на основни понятия и да обоснове необходимостта от по-добра координация в дейността на митническите органи. Втората глава е насочена към технологичните аспекти на разглеждания проблем. Тук се анализира дигитализацията на митническите дейности в рамките на фискалната, защитната и икономическата функция. Особено внимание е отделено на възможностите за по-широко използване на съвременни цифрови решения и на очакваните промени в европейската митническа среда. Това придава на труда ясно изразена практическа насоченост. Третата глава има подчертано приложен характер. Въз основа на проведеното изследване са систематизирани основни затруднения пред дигиталната трансформация на митническия контрол в България и са предложени насоки за тяхното преодоляване. Тази част от труда е ценна, защото показва стремеж не само към описание на проблемите, но и към търсене на реалистични решения.

Сред по-съществените достойнства на дисертационния труд могат да се открият добрата структурираност, актуалността на темата, връзката между теория и практика, както и стремежът към формулиране на полезни предложения. Като приноси моменти се посочват: извеждането на работни определения за ключови понятия, обосноваването на координационна функция в митническия контрол, сравнителното разглеждане на различни подходи към дигитализацията и формулирането на приложни предложения за усъвършенстване на митническата

дейност. Наред с това следва да се има предвид, че самият автор коректно е посочил и определени ограничения на изследването. Най-същественото от тях е, че емпиричната част е базирана върху българската практика, поради което част от изводите следва да се приемат с оглед на този обхват. Посочено е също, че трудът не разглежда в пълнота всички организационни и управленски аспекти на дигиталната трансформация, а се съсредоточава върху обща рамка и концепция за развитие. Това не намалява стойността на разработката, а по-скоро очертава нейния реален предмет и граници.

В заключение може да се посочи, че дисертационният труд представлява завършено, самостоятелно и добре аргументирано научно изследване по значим и актуален въпрос. Разработката показва, че авторът познава добре разглежданата проблематика, умее да работи с нормативни, научни и емпирични източници и е способен да достига до обосновани изводи и предложения. Трудът има както теоретична, така и практическа стойност. Той допринася за по-доброто разбиране на мястото на дигитализацията в митническия контрол и очертава възможни насоки за неговото усъвършенстване в условията на европейска интеграция и технологично развитие. Направените изводи и предложения могат да бъдат полезни както за академичната общност, така и за практиката.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертационният труд отговаря на основните изисквания за обем, структура и научен стил, които се поставят към разработки за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Изложението е ясно, последователно и добре организирано, като отделните части са логически свързани помежду си и изграждат завършена цялост. Използваният език е точен и академично издържан, без да затруднява възприемането на основните идеи и изводи.

Първа глава има съществено значение за цялостната логика на дисертационния труд, тъй като поставя неговата теоретична и нормативна основа. В нея авторът показва добро познаване на основните разбирания за дигитализацията и нейното приложение в публичния сектор и в митническата дейност. Особено положително впечатление прави стремежът към ясно разграничаване на близки по смисъл понятия, което допринася за по-точното изясняване на предмета на изследването. Нормативният анализ е обстоен и не се изчерпва само с представяне на действащата уредба, а включва и критичен поглед към нейните ограничения по отношение на дигиталната трансформация. В тази част трудът показва добра теоретична подготовка и създава стабилна основа за следващото изложение.

Съдържанието на втора глава е насочено в по-голяма степен към практическата страна на разглеждания проблем. Тя представлява естествено продължение на изведените в първата глава постановки и показва как те намират отражение в реалните процеси и технологични решения в митническия контрол. Анализът е структуриран ясно и позволява да се проследи доколко отделните дейности са повлияни от навлизането на дигиталните технологии. Добро впечатление прави обективният подход на автора, който не представя дигитализацията едностранчиво, а отчита както нейните възможности, така и границите на нейното приложение. По този начин втората глава има съществен принос за обосноваване на основната теза на изследването.

Трета глава придава завършен и приложен характер на дисертационния труд.

В нея акцентът е поставен върху реалното състояние на дигитализацията на митническите формалности в Република България и върху основните затруднения пред този процес. Авторът правилно насочва вниманието към различни групи фактори, които оказват влияние върху дигиталната трансформация, и показва, че разглежданият проблем има комплексен характер. Включеното емпирично изследване допринася за по-голяма убедителност на направените изводи и за по-ясната им връзка с практиката. На тази основа са формулирани и предложения, които са логично изведени и съответстват на разглежданите проблеми.

Като цяло съдържанието на дисертационния труд е добре балансирано. Теоретичният анализ, разглеждането на технологичните аспекти и практическата насоченост са съчетани по начин, който позволява последователно развитие на изследването. Всяка от главите изпълнява ясно определена роля за постигане на поставената цел, а изложението води до аргументирани изводи и подкрепя убедително защитаваната теза. Не е установено наличие на плагиатство в представения дисертационен труд. Съдържанието, структурата и начинът на разработване на темата дават основание да се приеме, че трудът е резултат от самостоятелна изследователска работа на докторанта.

Представеният автореферат коректно и в синтезиран вид отразява основните постановки, обхвата на изследването, постигнатите резултати и приносните моменти на дисертационния труд. Налице е ясна съдържателна връзка между дисертацията и автореферата, като последният съответства на основния текст и го представя обективно и точно.

В обобщение може да се приеме, че дисертационният труд е структуриран в подходяща форма и съдържа необходимите качества на самостоятелно научно изследване. Той се отличава с добра структура, логическа последователност, яснота на изложението и практическа насоченост, което дава основание за положителна оценка както на формата, така и на съдържанието му.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В дисертационния труд могат да бъдат открити ясно формулирани научни и научно-приложни приноси, които са в пряка връзка с предмета, целта и задачите на изследването. На първо място, следва да се отбележи систематизирането и доразвиването на теоретичните постановки, свързани с дигитализацията в митническия контрол. Чрез разграничаването на етапите компютъризация, цифровизация, автоматизация и същинска дигитална трансформация авторът внася необходима яснота по въпрос, който има съществено значение за правилното разбиране на разглеждания процес.

Като значим принос може да бъде оценено и формулирането на авторска дефиниция за „дигитализация в митническия контрол“, както и аргументирането на необходимостта от нейното нормативно въвеждане. Това показва стремеж не само към теоретично изясняване на понятийния апарат, но и към създаване на по-стабилна основа за практическо приложение и за по-голяма последователност в разбирането и прилагането на дигиталните решения в митническата дейност.

Съществен принос представлява и извършеният задълбочен анализ на основните функции на митническия контрол - фискална, защитна и икономическа, през призмата на възможностите за тяхната дигитална трансформация. По този начин авторът показва не само добро познаване на материята, но и способност да обвърже теоретичните постановки с реалните процеси в митническата практика.

Научно-приложен характер има идентифицирането на основните проблеми и предизвикателства пред дигитализацията на митническите формалности в Република България. Особено значение тук има обстоятелството, че направените изводи са подкрепени с емпирично изследване, което повишава тяхната достоверност и практическа стойност.

Към приносите на труда следва да се отнесат и разработените концептуални предложения за технологична модернизация и оптимизация на митническите процеси при внос, износ и транзит на стоки. Тези предложения са логично изведени от проведеното изследване и са насочени към подобряване на практиката, което придава на дисертационния труд ясно изразена приложна насоченост.

В обобщение може да се приеме, че посочените приноси са реални, относими към темата на изследването и достатъчно значими както в научно, така и в практическо отношение. Те дават основание да се оцени положително приносният характер на дисертационния труд.

IV. Критични бележки, коментари и въпроси

Критичните бележки са по-скоро с препоръчителен характер и не засягат цялостната научна стойност на труда:

1. На места изложението е по-детайлно в теоретичната и нормативната част, което създава известно дисбалансиране спрямо представянето на някои практически аспекти на дигиталната трансформация. Една малко по-силна концентрация върху конкретни примери от приложението на изследваните решения би направила анализа още по-убедителен.
2. На отделни места изложението би могло да бъде допълнително синтезирано с цел по-ясно открояване на авторския принос спрямо цитирани нормативни и теоретични постановки.
3. Формулираните предложения са логично изведени и практически насочени, но част от тях биха могли да бъдат допълнително конкретизирани по отношение на механизма на реализиране, последователността на прилагане и очакваните ефекти. Това би улеснило в още по-голяма степен използването им в практиката.

Посочените бележки имат препоръчителен характер и не намаляват цялостните достойнства на дисертационния труд, който следва да бъде оценен положително като самостоятелно, задълбочено и практически значимо научно изследване.

Въпроси към докторанта:

1. *Кои според Вас са най-съществените пречки пред пълноценната дигитализация на митническия контрол в България и кои от тях следва да бъдат преодоленни с най-висок приоритет?*
2. *В каква степен дигиталната трансформация може да повиши ефективността на митническия контрол, без да се стига до подценяване на ролята на човешкия фактор в процеса на контрол и вземане на решения?*

V. Обобщено заключение и становище.

Представеният за рецензиране дисертационен труд на тема „Перспективи

пред митническия контрол през призмата на дигиталната му трансформация“ представлява цялостно, завършено и самостоятелно научно изследване по актуален и значим проблем. В разработката са изпълнени поставените цел и задачи, а формулираната в увода теза е последователно аргументирана и убедително защитена.

Дисертантът демонстрира много добра теоретична подготовка, задълбочено познаване на нормативната уредба, както и способност да анализира съществуващите проблеми, да прави обосновани изводи и да формулира практически насочени предложения. Положителна оценка заслужава и обстоятелството, че изследването не се ограничава само до теоретичен и нормативен анализ, а е подкрепено и със собствено емпирично проучване, което засилва неговата практическа стойност.

От съдържанието на труда и от представените материали по процедурата може да се направи извод, че Боряна Руменова Пейчева притежава необходимите знания, умения и изследователски компетентности за провеждане на самостоятелно научно изследване. Постигнатите резултати имат съществена научно-приложна значимост и допринасят за по-доброто разбиране на процесите, свързани с дигитализацията на митническия контрол, както и за очертаването на възможни насоки за неговото усъвършенстване.

Въз основа на цялостната положителна оценка на дисертационния труд, на формулираните приноси и на качествата на представените материали, считам, че са налице необходимите основания Научното жури да **присъди на Боряна Руменова Пейчева образователната и научната степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (контрол и анализ)“.**

16.03.2026 г.

Рецензент:

(доц. д-р Силвия Костова)